

lertid, at man kunde ikke gaa saa vidt mod en saadan Modstand at paatvinge dem Menighedsraad, men Aaret efter forelagde han et Lovforslag, hvorved disse ikke blev paatvungne, men hvorved der blev sat Præmier for deres Oprettelse. Det gik igennem i Landstinget med nogle Ændringer, hvorved det faldt bort, som angik Kirketugten, og der udkom en Betænkning i Folketinget, men Sagen blev ikke endelig drøftet, og siden har den, saa vidt jeg ved, ikke været forelagt Rigsdagen. Men i 50erne og navnlig i 60erne er der aabenbart foregaaet en stor Ændring baade med Hensyn til den gejstlige og den verdslige Stemning. Lægfolkene, som havde været ret ivrige, — det gjaldt navnlig J. A. Hansen og mange andre, — for at faa en Kirkeforfatning i Stand, blev mere og mere betænkelige paa Grund af en Slags — jeg tror egentlig, man tør sige — Jalousi med Hensyn til Rigsdagens Magt, medens derimod Gejstligheden, som for en stor Del havde været imod det, efterhaanden forandrede Stilling og blev stemte for en synodal Forfatning hellere end slet ingen. Da de saa, at de ikke kunde slippe for en konsistorial Forfatning, foretrak de efterhaanden allesammen — navnlig den konservative Side af Gejstligheden — at faa en synodal Forfatning, og under den store Kirkekommission i 1868 gik det store Flertal med Biskop Martensen i Spidsen stærkt ind paa dette: Lad os faa en Kirkeforfatning, en Kirkerepresentation først og fremmest, og lad os ikke vente paa Oprettelsen af Menighedsraad, thi Menighedsraad er en særdeles fortræffelig Ting, men det er paa den anden Side meget vanskeligt at faa i Stand, naar det skal være en Tvangsforanstaltning; det hører særlig ind under Kirkens indre Liv og maa derfor enten komme samtidig med Kirkeforfatningen eller bagefter; men det, vi først og fremmest trænge til nu, er en Repræsentation for hele det evangelisk-lutherske Kirkesamfund. Paa et lignende Standpunkt stillede Kirkeraadet sig i 1885, da det paa Foranledning af Kultusministeriet udtalte sig om det. Det sagde da ligeledes: Det, vi trænge til, er en Kirkerepresentation, en Repræsentation for hele Kirkesamfundet, og samtidig udsendte det til Præsterne en indtrængende Opfordring til at oprette frivillige Menighedsraad. Det var jo imidlertid i det Aar, da den politiske Konflikt blev akut, og det var det uheldigste Tidspunkt, der kunde vælges, saa der kom derfor ikke noget som helst ud af Opfordringen.

Saaledes har altsaa Stillingen været, og jeg maa sige, at rent principielt set staa jeg paa det samme Standpunkt, og mener, at det, som vi først og fremmest trænge til, nu ikke længere er mere Repræsentation for den enkelte Menighed eller mere Ret og Magt for den enkelte i Menigheden. Efter de forskellige Love, der ere givne i den Henseende, Sognebaandsløsningsloven, Valgmenighedsloven osv., er det nu ikke længere det, der først og fremmest trænges til, men nu trænges der først og fremmest til en Repræsentation, der omfatter hele det evangelisk-lutherske Kirkesamfund som Samfund betragtet, et Organ altsaa, som vel selvfølgelig maa afspejle det brogede Liv i Folkekirken og have højst forskellige Betragtninger, men som dog har det overmaade vigtige tilfælle, at det hjerteligt slutter sig til det evangelisk-lutherske Kirkesamfund, og i alle sine Afgørelser og Overvejelser først og fremmest vil tænke paa, hvad der baader dette Samfund bedst. Her er ikke Tale om en saadan Repræsentation, der skulde erstatte Rigsdagen eller gribe ind i dens Magt, eller som skulde kunne forlange fuldstændig Frihed og Uafhængighed over for Statsmagten. Derom kan der ikke blive Tale, da Folkekirken staa i et nøje Forhold til Statsmagten og nyder stor Understøttelse af Staten, større end noget andet Religionssamfund. Noget saadant er ikke blevet lovet i Grundloven og er heller ikke blevet forlangt, og det er heller ikke nødvendigt efter den Maade, hvorpaa den store Del af Danmarks Statsborgere har stillet sig til Kristendommen og særlig til den evangelisk-lutherske Kirke, men hvad der utvivlsomt er tilsagt Folkekirken i Grundloven og af alle Grundlovens Fædre, er en delvis Uafhængighed, delvis Adgang til at styre sine egne Anliggender, delvis og begrænset Frihed og Selvstændighed inden for Statssamfundet. Andet kan man heller ikke forlange; naar Trosfrihed er gennemført i et Land, saaledes som hos os, naar den enkelte staa fuldstændig frit til et Kirkesamfund og kan slutte sig dertil eller lade være at slutte sig dertil, som han vil, saa maa det være den nødvendige Følge deraf, at Kirken har Ret til at styre sine egne Anliggender.

Man kan vistnok ikke her sige, at hidtil er det gaaet særdeles godt, og saa vil det vel ogsaa gaa godt fremdeles. For det første er det vist et meget stort Spørgsmaal, om det kan siges, at det hidtil er gaaet godt i enhver Henseende. Jeg for